

מראי מקומות- סנהדרין צ"ו

- (א) זיל אייתי לי מספרא ואגזייך, וכו'- פי' התורת חיים, דמה שעשה כל זה, היינו לפי שדעת קוב"ה היתה לעשותו לגוג, כדאי' לעיל, וגם הוא חירף וגידף, לכן עשה הקב"ה שחוק ממנו, כמו שעתיד לעשות לגוג, שנא' יושב בשמים ישחק, ע"ש עוד בזה.
- (ב) אייתי לי מספרא ואגזייך- ע' במהרש"א (סוף צה:) שהעיר דלכאו' לא נתקיים קרא דשער הרגלים ע"י עובדא זו. וביאר דהדרוש הוא מלשון "רגילות", דאותו שער שעל ידיהן הורגלו בו להכירו, גלחו ממנו כדי שלא יכירנו.
- (ג) אשכח דפא מתיבותא דנח, וכו'- כ' המהרש"א שאין לך דבר שלמטה שאין בו מזל מלמעלה, ועכו"ם עובדים לדבר שלמטה ומכוונים לאותו מזל של מעלה, וגם רשע זה חשב כן על הנסר שבו ניצל נח מן המבול במזל אותו הנסר שמלמעלה, וחשב לעבדו כאלהות.
- (ד) וירדוף עד דן... כיון שבא אותו צדיק עד דן, תשש כוחו- פי' המהרש"א, הדרשה הוא מדכתי' וירדוף עד דן, וגם כתי' עד חובה, ומשמע דמקום א' הם (מדלא כתי' "ו"עד חובה), ומדשינה הכתוב, לכתוב פעם א' דן ופעם א' חובה, ע"כ למדרש מיני' כתי', דתשש כוחו בדין משום חובה של עכו"ם.
- (ה) ששכח תלמודו מחמת אונסו- פי' היד רמה, אבל שלא מחמת אונסו מתחייב בנפשו, דכתי' רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וכו'.
- (ו) והזהרו בבני עם הארץ, שמהם תצא תורה- כ' המהרש"א, דאע"ג דאמרי' בפסחים (מט:) שלא ישא בת עם הארץ, מפני שם שקץ, וכו', וגם משום שאם מת או גולה, בניו ע"ה, היינו בבנותיהן דוקא, שאין להן ממי ללמוד אלא אביהן. אבל בניהן, יכולים ללמוד מת"ח אחרים, ואמרי' דמהם תצא תורה, לפי שתורה אינה ירושה, וכו'.
- (ז) כי הא מילתא מודעינן להו- פרש"י (בפי' א'), דמודעינן להו דכי היכי דזכה נבוכדנצר לאותו כבוד משום זכות ד' פסיעות שפסע לכבוד ד', כן בני ע"ה לא זכו לגדולה אלא מחמת איזה זכות שהי' לאביהם. ותמה הבאר שבע על פרש"י- א) מה שפי' דהזהרו בבני ע"ה שנעשו ת"ח לעשות להם כבוד, מהו החידוש בזה, הרי ודאי צריכים לעשות להם כבוד, הרי ת"ח הם. ב) על מה שפי' דמודעינן להו דמזכות אבותיהם זכו לזה, איך תולה כבוד התורה שלהם בזכות מעט שהי' לאביהם. ג) אין הנדון דומה לראי', שהרי נבוכדנצר לא זכה לאותו כבוד מחמת זכות מעט שהי' באביו, אלא רק מחמת מה שהוא עשה בעצמו, ואדרבה, יש ללמוד מזה לבני ע"ה הזכות הגדול שיש לבני ע"ה שנעשו ת"ח בזכות התורה שלהם, שרצו לפני הקב"ה כסוסים. ולכן כ' לפרש דברי הגמ' באו"א, מה דאמרי' הזהרו בבני ע"ה שמהם תצא תורה, היינו הזהרו להשתדל ללמדם תורה, לפי שמהם תצא תורה. וקאמר הגמ', דאל תסמוך על זה בלחוד, דמהן תצא תורה, אלא כי הא מילתא מודעינן להו, יש לזרזם יותר על עסק הלימוד, כשרואה איזה שכר נעשית לנ"נ על

(י) **שרצו לפני כסוסים- כ' הבן יהוידע,** דמה שנקט סוסים, ולא דימה אותם לריצת צבאים ואלים, אף דהצבי קל לרוץ יותר מן הסוס, היינו משום שיש דבר א' שנמצא בסוס שאינו נמצא בצבי, והוא, שאין לסוס שינה גמורה. וכן גם בעבודת הבורא, לא יתנו צדיקים שינה לעיניהם, וכמו שאמר דוד המלך, אם אתן שנת לעיני, וכו'.

(יא) **אותו היום שמת בו אחז, שתי שעות הי- פרש"י,** כדי שלא יהא פנאי לספדו ולקברו. פי' המהרש"א, דכיון דרק אבלות דיום ראשון דאורייתא, מיהר השמש לבוא, כדי שיחול עליהם דין אבלות ויתבטל מהם מיד, ולא יהי' פנאי אז לספדו, ולא עסקו טפי בו כדי שיהי' לו כפרה.

(יב) **אלא הכי כתובו, שלם לאלקא רבא, שלם לקרתא דירושלם, שלם למלכא חזקי'- הק' העיון יעקב,** הא הי' משמע דכל הטענה הי' רק שכתב הקב"ה באחרון, אבל שפיר עבד מה שכתב ירושלים אחר חזקי'. וא"כ, הא ודאי גם אחרון חביב, אלא שהראשון חביב יותר, ואין כבוד לכתוב לבסוף אלקא רבא. ולכן, כששינה, כתב מלכא חזקי' לבסוף, כי גם האחרון חביב מקרתא דירושלים.

(יג) **אלמלא בא גבריאל והעמידו, לא הי' תקנה לשונאיהם של ישראל- פי' הבן יהוידע,** דודאי ישראל גלו ונמסרו בידו עבור עונותם, אך לא היו נמסרים בידו אלא בזמן שהגלה את צדקיהו, ובאמת קודם גלות צדקי' הגלה את יכני', וקודם גלות צדקי' הגלה את יכני', ועמו החרש והמסגר, שכולם היו חכמים גדולים בתורה, וקדימה זו שקדמה

הכבוד שעשה להקב"ה, כ"ש שיתן אל לבו לשקוד על התורה. וע"ש עוד מש"כ לפרש באו"א. **וע"ע ביד רמה שפי' דאע"פ שהם ת"ח,** אין להם לזוח דעתם, דכשם שאברהם אבינו תשש כוחו מפני בני בניו, כן אין להם לזוח דעתם, אלא להסתכל באבותיהם ע"ה ואל יגבהו בעיניהם.

(ח) **צדיק אתה ד' כי אריב אליך- לפי פרש"י,** מובן מה שהגמ' הביא קרא זה, שהוא המשך של הגמ' הקודם. אבל לפי הירמיה הנ"ל, צ"ב מהו ההמשך. וביאר הרמ"ה, דאגב דלעיל מדבר הגמ' לענין חזקי', כאן הביא הגמ' המעשה דחזקי' עם צל המעלות.

(ט) **אתה תמיה כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים- ע' בעץ יוסף שנתקשה בזה,** למה יהי' מתמיה על שכר שנתן ד' לצדיקים, והלא הם ראויים לשכר, ומהו התמי'. וביאר דהתמי' הוא, דשייך לחשוב דהחילוק בין שכר של הצדיק ושכר של רשע, היינו דהצדיק יש לו הרבה מצוות יותר מן הרשע, ולכן יש לו שכר יותר, אבל לכל מצוה ומצוה, הם שוים בשכרם. אבל אינו כן, אלא השכר של עשיית מצוה זו של הצדיק, אלף אלפי שיעורים נגד השכר שניתן לרשע לאותה מצוה עצמה, שבצירוף המצוות רבות, נעשה אורות גדולות בעולם העליון מאותה מצוה, יותר מהאורות שנעשה מאותה מצוה שעשה הרשע. ולכן, הי' מקום לתמוה על אותו ריבוי שכר שניתן להצדיק בעד מצוה זו, משניתן לרשע בעד מצוה זו [וכע"ז שמעת' ממור"ר הרה"ג ר' יחיאל פאר זצ"ל, בביאור החילוק בין מי שנכתב בספרי צדיקים, למי שנכתב בספרי רשעים, שיש חילוק בכל מצוה גופא, אם נעשה ע"י מי שנחשב להיות צדיק, ומי שנחשב להיות רשע].

להן. ולכן כולו בלעתינו חד דשא
בירושלים, ולא אשתייר אלא חדא,
וכבשה בו בלבד (וע"ש עוד בזה).

(טז) **שנא' פתוחי' יחד בכשיל, וכו' - ע'**
מהרש"א דהעיר שהגמ' הביא הקרא
המאוחר קודם, והק' דגם מה שהביא
הקראי הוא היפוך משמעות, דפתוחי'
יחד בכשיל משמע פתחים הרבה וכשיל
א', וע"ש שכ' דאולי טעות סופר נפל
בגמ' להפך המקראות, ע"ש.

(יז) **נפקא קלא ואמר שוור בר שוור, וכו' -**
ע' בתורת חיים שכ' דכוונתו היתה
שימהר לחרוב ירושלים ובהמ"ק
במהירות בו ביום, ולא יעכב, דאילו
שהה עד למחר, הי' בטל חרון אפו.

(יח) **נעמן גר תושב הי' - פרש"י,** שלא קיבל
עליו שאר מצוות, רק שלא לעבוד ע"ז.
והק' **הבאר שבע**, הא מח' תנאים ההוא
בע"ז (סד:), וקיי"ל כרבנן דס"ל דגר
תושב היינו מי שקיבל עליו כל הז'
מצוות, ולמה פרש"י כדעת ר"מ דס"ל
דגר תושב היינו מי שקיבל עליו שלא
לעבוד ע"ז בלבד. ות"י דאולי ס"ל
לרש"י דרק להחיותו צריך להיות
דקיבל עליו כל הז' מצוות, אבל לענין
כל שאר דינים, אולי סגי בהא שקיבל
עליו שלא לעבוד ע"ז בלבד.

(יט) **מבני בניו של המן וכו' - ע'** בגליוני
הש"ס (גיטין נז:) שהביא מה שהק'
דהא מבואר בפסיקתא, דאין מקבלין
גרים מזרע עמלק, וא"כ איך מבני בניו
של המן למדו תורה. וכ' הגלה"ש
דלק"מ, דמשכחת באשה מזרע עמלק
וילדה לה בן, דבן זה אינו מתייחס אחר
עמלק, ולכן מותר לקבלו לגירות, ומ"מ

שליטתו לשלוט בגלות יהויכין היתה
בשביל שרץ לכבודו יתברך, ולכן
הקדים לו שליטה קודם זמן גלות
צדקיהו באיזה שנים, ואם הי' רץ יותר,
היתה הקדימה ההיא ג"כ קדומה איזה
שנים יותר, והי' לו השליטה להגלות
החרש והמסגר קודם כמה שנים, ואם
הי' נעשה כן, לא הי' תקנה לשונאי
ישראל, שהרי אמרו חז"ל דצדקה עשה
הקב"ה עם ישראל שהגלה את צדקיהו
וסייעתו בעוד גלות יכני', שהם חרש
ומסגר, קיימת, כדי שילמדו תורה,
ואם הפרש שנים הרבה בין גלות זה
לגלות זה, היו החרש והמסגר מתים,
ומי הי' מלמד תורה לגולים עם צדקיהו,
נמצא שמה שלא נתרחק גלות זה
מגלות זה שנים הרבה, הוא תקנה
גדולה עשה הקב"ה לשיראל בעבור
עסק התורה. וע"ע **בעין אליהו** מש"כ
בזה, ובמכתב **מאליהו** (חלק ה'), עמ'
286) בביאור השכר זה שהי'
לנבוכדנצר ע"י מעשה זו.

(יד) **כי הוה כתיב, הוה כתי' שמי' ושמי'**
דאבוה בלאדן מלכא - העיר המהרש"א,
הא מצינו להיפוך בדין כבוד אב ואם,
שאין לקרוא האב בשמו, ואף אחר לא
יקרא בשם האב לדעת הרמב"ם. וביאר
דכאן, כיון דפני אביו נעשה כפני הכלב,
ואין מבוזה בעיני הבריות כמו כלב,
ומ"מ לא הי' בזיון לבנו לקרוא לעצמו
על שם אביו, אלא נקרא על שמו כאילו
הי' עדיין בגדלותו.

(טו) **כולו בלעתינו חד דשא דירושלם,**
וכו' - פ' התורת חיים, דנבוכדנצר שלח
הרבה כלי זיין לכבוש ירושלים, אבל
הקב"ה רוצה להראות לו כי לא בדרך
הטבע יכבוש ירושלים, והקב"ה בעצמו
נלחם בישראל, ולולי כן לא הי' יכול

הוי שפיר מיוצא חלציו של המן (ובני
בניו לאו דוקא).

(כ) **כי אין האיש בביתו, וכו'- פי'**
המהרש"א, דקרא זו בספר משלי מדבר
באשה זונה, והגמ' דרשה לענין כלל
ישראל, שהיא כאשה זונה כלפי הקב"ה,
שהוא בעלה, ואין האיש בבית, כלומר
שאין משכנו בתוכם.

(כא) **שלחו לי, צרור המור לקח בידו, ואין
כסף אלא צדיקים, וכו'- פי' המהרש"א,**
שהוא כענין מפני הרעה נאסף הצדיק,
כדי שלא יגין על דורש הרשעים.

(כב) **שלח להו, סיתווא הוא, ולא מצינא,
דאתי מתלגא וממטרא- פי' היד רמה**
(וכן במהרש"א), דבעשרה בטבת סמך
על ירושלים, ולכן טען שאינו יכול
לעשות כן מחמת השלג והמטר.

(כג) **מאן בר נפלי, א"ל משיח- הק' הערוך
לנר, א"כ למה לא אמר אימת אתי
משיח. ועוד, מהו הביאור בשם זה "בר
נפלי". וביאר דודאי לא הי' השואל
רוצה לדעת מתי יבא משיח, דזה ודאי
אין שייך לדעת, דהקב"ה אינו מגלה
סוד לזה לשום אדם. אלא השאלה
היתה, איך יהי' ענין שפלות העולם
לעת שיבא. ולכן שאל באופן זה, דהיינו
איך יהי' המצב של נפילה כשיבא
משיח.**